

Riksbankens företagsundersökning

MAJ 2013

'KONJUNKTURUPPGÅNG I UPPFÖRSBACKE'

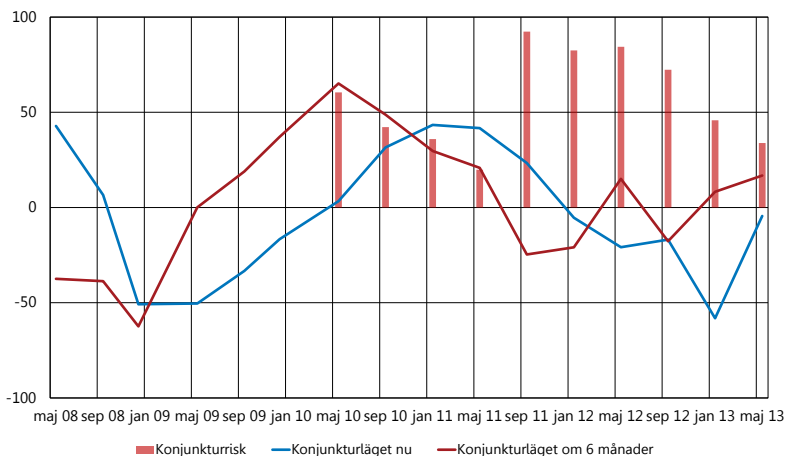
■ Riksbankens företagsundersökning i maj 2013

Riksbankens företagsundersökning i maj 2013 visar en försiktig optimism bland företagen. Konjunkturläget är fortfarande svagt, men det har förbättrats under våren. Många företag hoppas på fortsatta förbättringar framöver och en del planerar att öka sin personal. Industrins lönsamhet pressas samtidigt av växelkursen och av den svaga utvecklingen i Europa. I Sverige är efterfrågan splittrad med en bättre utveckling inom handeln medan uppgången i byggkonjunkturen låter vänta på sig. Ett lågt kostnadstryck väntas medföra långsamt stigande priser framöver.

Företagens bedömning är att konjunkturen fortfarande är svag, även om läget har stärkts och förväntas fortsätta att stärkas, se diagram 1.

Bedömningen av den senaste tidens utveckling är mycket avvakande, det är "försiktig, försiktig, försiktig optimism". Riskerna för att konjunkturen ska försvagas är fortfarande större än normalt och färgade av problemen i Europa samtidigt som många känner oro för att "det inte tar fart".

Diagram 1. Konjunkturläget och risker från konjunkturen
Viktade nettotal

Anm. Nettotalen visar saldot mellan andelen svar att konjunkturläget nu är bra eller dåligt respektive om det blir bättre eller sämre framöver. För frågan om konjunkturrisken visar nettotalet saldot mellan andelen svar som anser att konjunkturrisken är större respektive mindre än normalt.

Att konjunkturriskerna bedöms vara lägre än tidigare kan också bero på att företagen succesivt ändrar sin bedömning om vad som anses vara "normala" risker.

”EUROPA HANKAR SIG FRAM”

Det är tydligt att företagen nu bedömer att den svaga utvecklingen i Europa kommer att bestå under en relativt lång tid framöver. Kommentarer som ”Europa kommer att hanka sig fram” och ”Vi planerar utifrån en låg nivå” har varit vanligare i denna undersökning än i de föregående. Detta skapar problem för svenska exportföretag eftersom den europeiska marknaden är den dominerande för de flesta. Allt fler företag försöker därför också att expandera mot nya marknader.

Efterfrågan på svenska exportvaror är stark i Latinamerika och främst i Brasilien där ekonomin understöds av både penning- och finanspolitiska stimulanser. Den uppgång som företagen såg i USA vid årsskiftet har tagit fart och den allmänna konjunkturen har stärkts där under första halvåret 2013. Flera företag lyfter också fram den ökande utvinningen av skiffergas som en positiv faktor som dessutom kan ”rita om kartan” för var varuproduktion kan ske i framtiden.

Utvecklingen i Kina är mer svårbedömd. Det finns tecken på att efterfrågan är stark samtidigt som en del företag hävdar att efterfrågan kommer att försvagas och att utvecklingen är osäker. ”Det är lite av en ’black box’ i Kina och det är alltid en risk”.

TRÖG KONJUNKTURUPPGÅNG

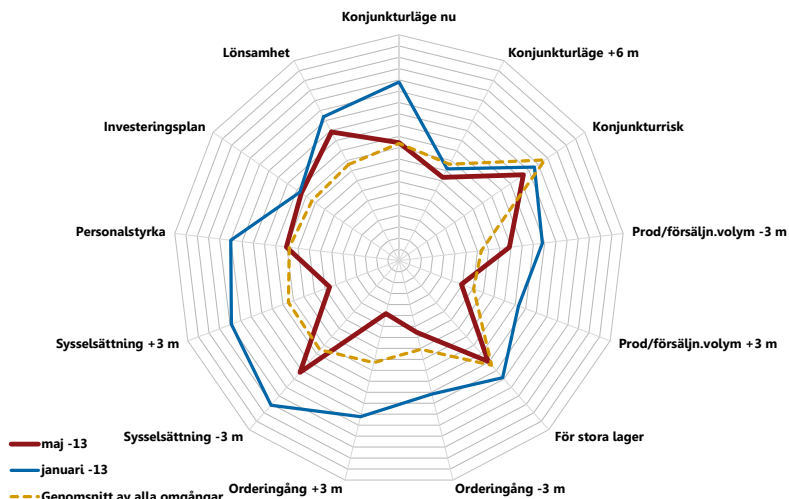
Sammantaget ger svarsmönstret i diagram 2 intrycket av att förutsättningarna för företagen är påtagligt bättre i maj än vid årsskiftet. Förbättringen är starkare för frågor som avser den kommande utvecklingen än för de som gäller det aktuella läget. ”Känslan är att vi precis har bottnat och börjat komma uppåt igen.”

Framöver finns det hopp om att efterfrågan tar fart, men det är få företag som förväntar sig en snabb uppgång. Det finns en viss uppgivenhet över läget och ett företag uttrycker det som ”Det har varit så dåligt så länge att nån gång måste det vända”.

SVAG BYGGKONJUNKTUR OCH SPARSAMMA SVENSKAR

Byggkonjunkturen i Sverige är fortsatt svag men med regionala skillnader. I Stockholm och Göteborg är byggaktiviteten högre än i övriga landet. Samtidigt ser byggföretagen fortfarande en stark underliggande efterfrågan på bostäder som hålls tillbaka av oro över utvecklingen i Europa som ”lägger en våt filt över bostadsmarknaden”. I förra undersökningen bedömde byggföretagen att bostadsbyggandet skulle ta fart under andra halvåret 2013 men förhoppningen är nu istället att det tar fart i början av 2014.

Diagram 2. Svarmönstret
Viktade netttotal

Anm. Svaren på frågorna är utplacerade längs en "eker" i diagrammet och ett netttotal längre från mitten innebär en försämring. Det historiska genomsnittet är beräknat för de perioder då frågorna har ställts. Beteckningen -3m / +3m avser de senaste respektive kommande tre månaderna, +6m avser de kommande sex månaderna.

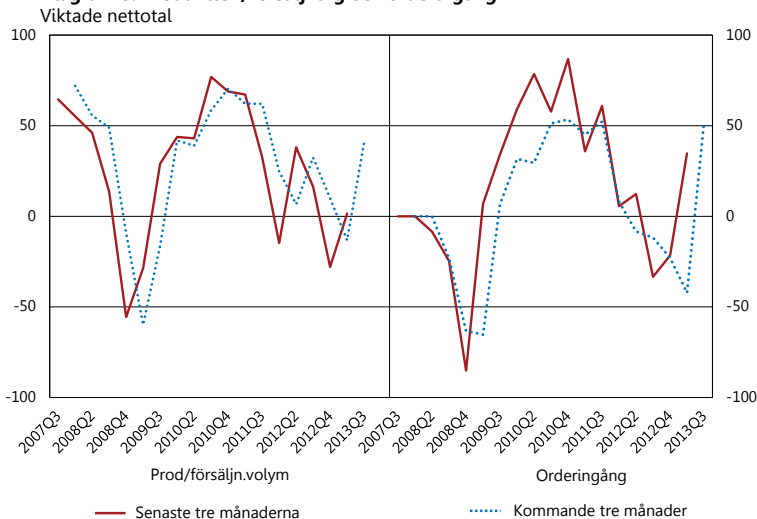
Företag i handeln upplever en relativt stark utveckling men med tydliga skillnader i olika branscher. Dagligvaruhandeln har ökat sin försäljning medan sällanköpshandeln förefaller ha det tyngre. Kunderna beskrivs som mer oroliga över sitt eget sparande och ett företag menar att "svensken sparar som aldrig förr".

TRIMMADE FÖRETAG

Efterfrågan försvagades under föregående halvår och många industri-företag var då missnöjda med alltför stora lager. Företagen har successivt anpassat sin produktion och arbetsstyrka till denna lägre efterfrågan och nu i maj förefaller anpassningen vara i stort sett färdig. De flesta företag är nöjda med sina lagernivåer. Produktionsnivån har legat i stort sett stilla de senaste månaderna och orderingången har samtidigt förbättrats, se diagram 3.

Särskilt stark är utvecklingen inom några branscher i tillverkningsindustrin. Bland annat de som påverkas av en övergång till nya europeiska utsläppskrav märker av en starkare efterfrågan än industrin i sin helhet. Samtidigt pekar dessa företag på att ökningen är ett resultat av tillfälliga effekter och det finns en oro inför nästkommande år. "Den stora frågan är vad som händer 2014".

Diagram 3. Produktion/försäljning och ordergång

Anm. Frågorna avser företagens bedömning av produktion/försäljning respektive ordergång de senaste tre månaderna och de kommande tre månaderna, jämfört med föregående tremånadersperiod. Netttotalen är saldon mellan andelen svar att produktion/försäljning respektive ordergång har ökat/minskat eller förväntas öka/förväntas minska. Frågorna om ordergång ställs endast till bygg- och industriföretag.

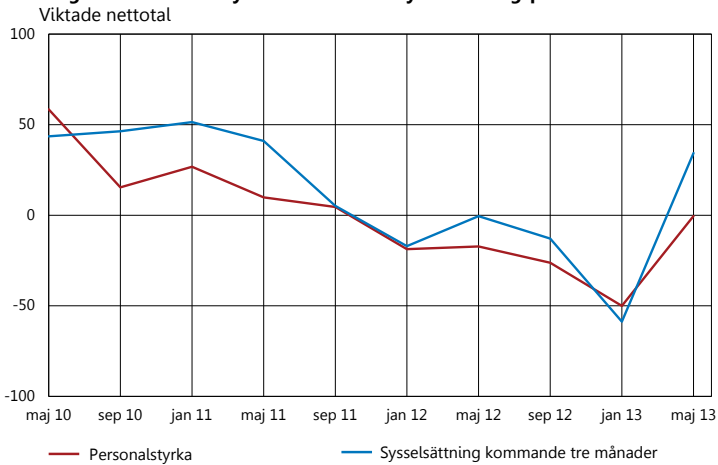
För skogs- och stålindustrin är läget fortsatt pressat. Ökad internationell konkurrens och minskad efterfrågan på tidningspapper har lett till en strukturomvandling som enligt företagen påskyndas av den starka växelkursen. Inom skogsindustrin har många sågverk och pappersmaskiner stängts ned och beslut har tagits om ytterligare neddragningar.

PERSONALNEDDRAGNINGARNA ÄR ÖVER

Under en längre period har många företag minskat sin personal. Dessa neddragningar fortsatte också under de senaste tre månaderna men nu anser de flesta företag att personalstyrkan är väl anpassad till efterfrågan, se diagram 4.

Det finns nu också flera företag som avser att öka sin personal under de kommande tre månaderna. Svaren tyder på en viss ökning av sysselsättningen inom såväl industri, bygg som handel även om det är små öknings för de flesta företag. Inom skogs- och stålindustrin planerar man däremot för fortsatta personalneddragningar i samband med minskad efterfrågan.

Diagram 4. Personalstyrkans storlek och sysselsättningsplaner

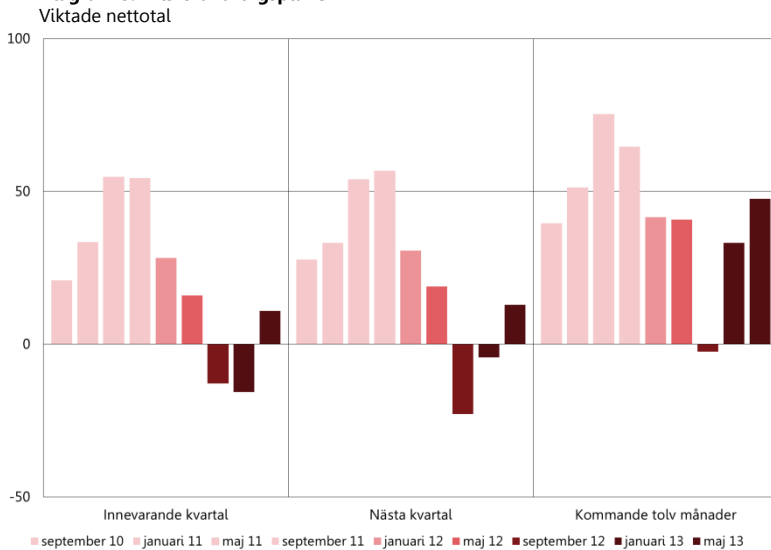

Anm. Frågorna löd: Hur förhåller sig Er personalstyrka till efterfrågan/produktion? och Hur bedöms antalet anställda komma att utvecklas de närmaste tre månaderna? Nettotalen visar saldot mellan för stor och för liten respektive öka och minska.

FORTSATT LÅGT PRISTRICK

Det låga pristrycket i ekonomin består och få företag har nyligen höjt eller planerar att höja sina priser i närtid. Det är visserligen nu något fler som avser att höja sina priser kommande kvartal än i januari, men det är fortfarande en låg andel, se diagram 5. Många företag kommenterade situationen med formuleringar som "Det är inte läge att nu ta ut högre priser".

Diagram 5. Prisförändringsplaner

Anm. Staplarna visar nettoandelen företag som tänker höja/sänka sina priser under innevarande respektive nästa kvartal och på tolv månaders sikt. Staplarna som är i mörkare färgton avser de senaste fyra undersökningarna.

Företagens bedömningar av prisutvecklingen på lite längre sikt, det vill säga för de kommande tolv månaderna, är väsentligt mer osäkra. Fler företag avser nu att höja sina priser under det närmaste året, men liksom i föregående undersökning kringgärdas dessa förhoppningar med en hel del reservationer. Storleksordningen på de prishöjningar som företagen hoppas på varierar, men ligger ofta på strax under två procent.¹ Denna nivå gäller för många företag inom handeln, medan industriföretagens prisplaner ofta ligger lägre och byggföretagens högre.

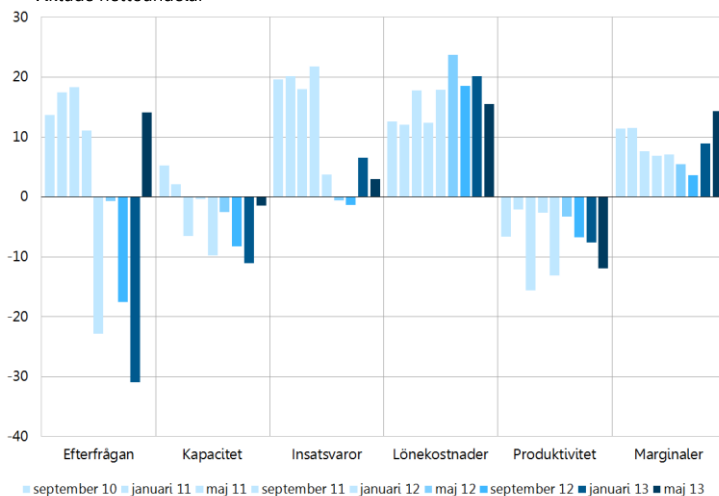
EFTERFRÅGAN STYR PRISUTVECKLINGEN

De faktorer som har störst påverkan på företagets prissättningsplaner under de kommande tolv månaderna framgår av diagram 6. Många företag uppger nu att en stigande efterfrågan ska göra det möjligt för dem att höja såväl priser som marginaler framöver. Samtidigt betonar åtskilliga att den hårda konkurrensen sätter snäva gränser för vad som är möjligt.

Det finns dock tydliga skillnader mellan i första hand industrin och handeln. Inom industrin hoppas företagen på att en stigande efterfrågan ska ge utrymme för vissa prishöjningar och något förbättrade marginaler samtidigt som problemen med överkapacitet minskar

Diagram 6. Orsaker till prissättningen kommande tolv månader

Viktade nettoandelar

Anm. Staplarna visar den relativa andelen (netto) för de olika faktorer som påverkar priserna uppåt eller nedåt på tolv månaders sikt. Staplarna i mörkare färgton avser de fyra senaste undersökningarna..

¹ Prisplanerna avseende de kommande tolv månaderna för bygg och industrin gäller producentpriser och inte konsumentpriser.

bland annat genom fabriksnedläggningar. Ytterst få industriföretag hänvisar till stigande insatsvarupriser som ett skäl till prishöjningar. Det är också relativt få företag inom industrin som ser lönekostnadernas utveckling som skäl för prishöjningar.

För handeln är det stigande priser hos leverantörer och ökande arbetskraftskostnader som förväntas höja prisnivån. Samtidigt motverkar produktivetsförbättringar prishöjningarna genom förbättrad schemaläggning, logistik med mera.

Denna gång är det få industriföretag som kommenterar växelkursen i samband med prissättningsplanerna. En stark internationell konkurrens styr vanligtvis prissättningen och kronans kurs har således en begränsad betydelse. Växelkursen påverkar i första hand dessa företags marginaler och inte priserna.

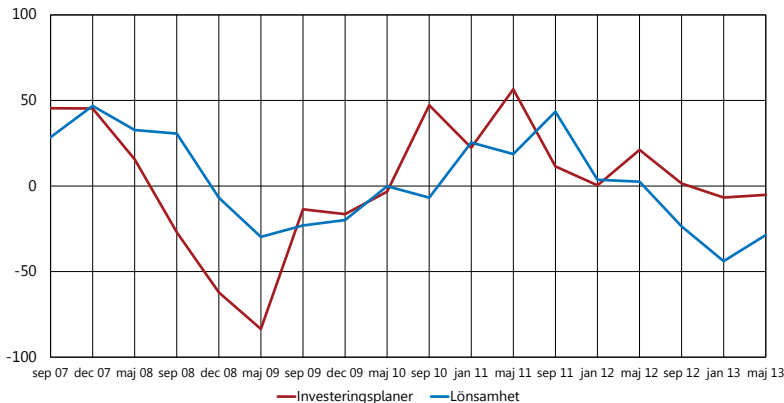
“OTÄNKBART MED INVESTERINGAR I ETT OSÄKERT LÄGE”

Liksom i januari är det få företag som ökar sina investeringar. I allmänhet avvaktar företagen och ersätter endast försliten utrustning. Denna bild bekräftas av en låg orderingång till byggsektorn som är en indikation på investeringsaktiviteten i ekonomin. En förutsättning för att investeringarna ska öka är att företagen ser en tydlig efterfrågeökning.

Det finns skillnader i investeringsplaner mellan industrin och handeln liksom mellan olika delar inom industrin. Inom handeln förefaller nya butiker och lagercentraler byggas i relativt normal omfattning, medan aktiviteten är väsentligt lägre inom industrin. Ett byggföretag kommenterade den låga nivån på uppdrag från industrin med orden “Företagen vågar inte investera”.

Diagram 7. Investeringar och lönsamhet

Viktade netttotal

Anm. Företagen svarar på frågorna: Hur ser företagets investeringsplaner ut för de kommande sex månaderna jämfört med föregående halvår? och Hur är lönsamheten för närvarande? Netttotalen visar saldot mellan ökning och minskning respektive dålig och god.

Färre företag än i januari anser att lönsamheten är dålig, men missnöjet är fortfarande stort, se diagram 7. Även här finns det tydliga skillnader mellan industrin och handeln. Inom industrin karakteriserar många företag sin lönsamhet som dålig medan det vanligaste inom handeln är att man anser att lönsamheten är god.

KONJUNKTURINDIKATORN VISAR EN UPPGÅNG

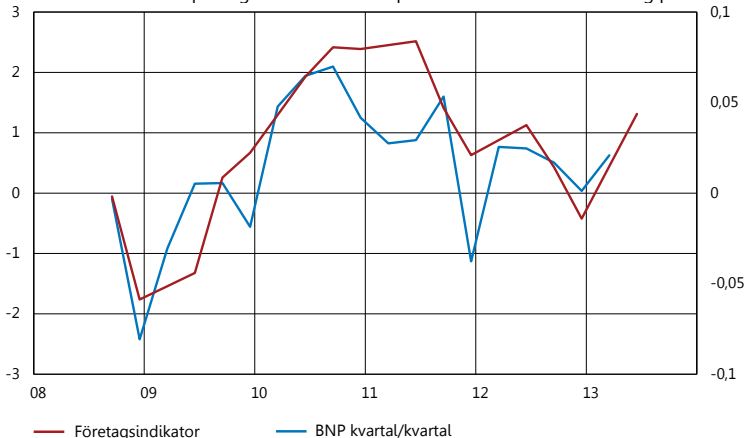
Företagsundersökningens konjunkturindikator² för maj pekar på en förbättring jämfört med början av året och på att ekonomin befinner sig i uppgång, se diagram 8.

Konjunkturindikatorn är ett vägt genomsnitt av de åtta frågor som ställts i undersökningen sedan den började göras 2007. Indikatorn speglar konjunkturutvecklingen och samvariationen mellan indikatorn och den säsongsrensade BNP-utvecklingen är hög, vilket uttrycks av korrelationskoefficienten på 0,77. Indikatorn beräknas upp till två månader innan kvartalsutfallet av BNP publiceras och ger på så vis en tidig indikation på konjunkturutvecklingen.

De frågor som används för att ta fram indikatorn avser produktionsvolym och sysselsättning, investeringsplanerna, lönsamhet, produktivitetsutvecklingen samt prisutvecklingen. I beräkningen av konjunkturindikatorn vägs respektive fråga utifrån dess förmåga att förutspå säsongsrensad BNP-förändring kvartal till kvartal.

Diagram 8. Riksbankens företagsindikator och BNP-utvecklingen

Indikatorns indextal på höger axel och BNP:s procentuella kvartalsförändring på vänster

Anm. Företagsundersökning genomförs tre gånger per år. Värderna för de första kvartalen interpoleras linjärt i konjunkturindikatorn. Korrelationskoefficienten (R2) mellan konjunkturindikatorn och BNP-tillväxten är 0,77.

² För mer information om företagsundersökningens konjunkturindikator, se Hokkanen, Melin och Nilson (2012), "Riksbankens företagsundersökning – en snabb konjunkturindikator", Penning- och valutapolitik 2012:3.
http://www.riksbank.se/Documents/Rapporter/POV/2012/rap_pov_artikel_3_121017_sve.pdf

Även om företagsindikatorns informationsvärde är högt kan det vara bra att hålla i minnet att den enbart baseras på kvantifierade netttotal. Netttotal fångar riktningsförändringar väl medan de inte alltid ger lika bra information om styrkan i en ned- eller uppgång. Det är därför viktigt att använda den kvalitativa informationen som företagen lämnar vilket görs i rapporten som helhet.

OM FÖRETAGSUNDERSÖKNINGEN

Riksbankens företagsundersökningar har genomförts sedan 2007. Undersökningen görs genom djupintervjuer vid personliga besök på cirka en timma av Riksbankens personal. Intervjuerna genomförs i regel med personer i företagets ledningsgrupper. Samtalen ger företagen möjlighet att utveckla svaren och intervjuaren kan ställa relevanta följdfrågor. Särskilda frågor ställs från tid till annan om aktuella diskussionsämnen i penningpolitiken.

Undersökningen är främst inriktad på att spegla pris- och konjunkturutvecklingen inom industrin, byggsektorn, handeln och (delar av) tjänstesektorn. Stora delar av det svenska näringslivet domineras av ett fåtal större aktörer varför också relativt få intervjuer ger information om verksamheten inom centrala delar av näringslivet. Årligen intervjuas cirka 40 företag i maj och i september samt cirka 25 företag i januari. Sedan 2007 har drygt 300 företag deltagit i undersökningen.

Rapporten för maj 2013 redovisar resultatet av intervjuer med 36 företag som huvudsakligen gjordes 6/5-24/5. Svaren för varje företag viktas baserat på antalet anställda i Sverige (totalt 224 000) och huvudresultaten redovisas i diagram. Nettotalen i diagrammen är saldot mellan positiva och negativa svar och fångar upp-gångar/nedgångar i svarsmonstret väl. Nettotal är däremot sämre på att besvara frågor om hur stora förändringarna är. Företagens kommentarer till frågorna har därför en central roll för analysen. Sammantaget ger företagets svar en tidig och pålitlig information om konjunkturutvecklingen.

Frågorna i undersökningen är publicerade och tillgängliga på Riksbankens hemsida: Hokkanen, Melin och Nilson (2012), "Riksbankens företagsundersökning – en snabb konjunkturindikator", Penning- och valutapolitik 2012:3.

http://www.riksbank.se/Documents/Rapporter/POV/2012/rap_pov_artikel_3_121017_sve.pdf

Sveriges riksbank
102 37 Stockholm

Tel 08-787 00 00
Fax 08-21 05 31
registrator@riksbank.se
www.riksbank.se